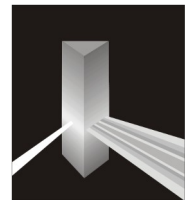

KATEDRA FIZYKI
**WYDZIAŁ INŻYNIERII PRODUKCJI
I TECHNOLOGII MATERIAŁÓW**
POLITECHNIKA CZĘSTOCHOWSKA

PRACOWNIA OPTYKI

ĆWICZENIE NR 0-13

SPRAWDZANIE PRAWA MALUSA

1. Zagadnienia do przestudiowania

1. Widmo fal elektromagnetycznych
2. Polaryzacja, polaryzator, analizator
3. Prawo Brewstera
4. Prawo Malusa

2. Zasada pomiaru

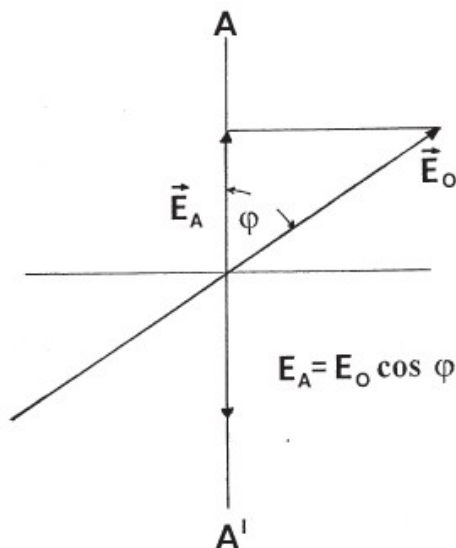
Liniowo spolaryzowana wiązka światła pada na filtr polaryzacyjny. Natężenie przechodzącego światła jest funkcją kąta pomiędzy płaszczyzną polaryzacji padającego światła a płaszczyzną przepuszczalności światła spolaryzowanego przez filtr.

3. Cel ćwiczenia

1. Określenie płaszczyzny polaryzacji światła wychodzącego z lasera.
2. Sprawdzenie prawa Malusa

4. Podstawy teoretyczne

Niech AA' będzie płaszczyzną polaryzacji analizatora, która tworzy z płaszczyzną polaryzacji

Rys. 1. Wzajemna orientacja płaszczyzn polaryzacji padającego światła i analizatora

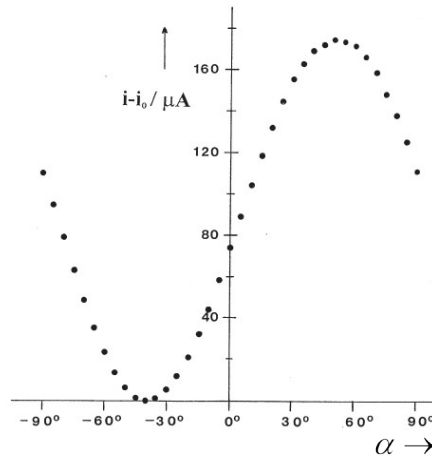
padającej wiązki światła kąt φ (Rys. 1). Przez analizator przejdzie tylko część wiązki E_a wyrażona zależnością:

$$E_a = E_o \cdot \cos\varphi \quad (1)$$

Ponieważ natężenie I fali świetlnej jest wprost proporcjonalne do kwadratu natężenia pola elektrycznego, zależność tę można zapisać jako prawo Malusa:

$$I_a = I_o \cdot \cos^2\varphi \quad (2)$$

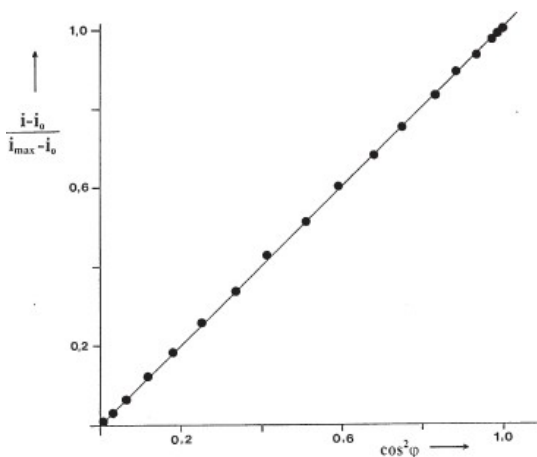
Na Rys. 2 przedstawiono prąd fotokomórki po odjęciu prądu tła (od światła spoza wiązki laserowej) jako funkcję kąta α pomiędzy płaszczyzną polaryzacji wiązki światła i analizatora.

Rys. 2. Skorygowany prąd fotokomórki w funkcji kąta pomiędzy płaszczyzną polaryzacji wiązki światła i analizatora.

Pik w pobliżu $\alpha = 50^\circ$ wskazuje, że płaszczyzna polaryzacji wiązki światła wychodzącego z lasera jest obrócona o kąt $\alpha_p = 50^\circ$ w stosunku do płaszczyzny polaryzacji analizatora.

Na Rys. 3 przedstawiono znormalizowany i skorygowany prąd fotokomórki w funkcji kąta obrotu płaszczyzny analizatora. Prawo Malusa jest weryfikowane poprzez uzyskanie prostej nachylonej do osi wybranego układu pod kątem 45° (Aby otrzymać prostą przedstawioną na Rys. 3, ustawienie analizatora należy skorygować do $\varphi = 0^\circ$, a więc $\varphi = \alpha - \alpha_p$).

Rys. 3. Znormalizowany prąd fotokomórki w funkcji $\cos^2 \varphi$

5. Wykonanie pomiarów

Zestaw pomiarowy przedstawiono na Rys. 4. Jeśli pomiar wykonywany jest w niezaciemnionym pokoju prąd tła i_0 powinien być zmierzony przed włączeniem lasera (lub przy włączonym laserze z wiązką skierowaną poza powierzchnię fotokomórki) i

uwzględniony w obliczeniach. Aby zapobiec fluktuacjom natężenia wiązki laserowej laser należy włączyć na około 30 minut przed rozpoczęciem pomiarów.

Zasady BHP

Ponieważ w ćwiczeniu wykorzystywane jest promieniowanie laserowe, źródła wysokiego napięcia oraz niezwykle delikatne elementy optyczne, od studenta jest wymagane stosowanie się do poniższych zasad:

- 1) Nie wolno patrzeć wprost w wiązkę laserową, gdyż może to doprowadzić do trwałej utraty wzroku.
- 2) Nie wolno kierować wiązkę laserową na inne osoby.
- 3) Nie wolno dotykać elementów optycznych (polaryzatorów, okienek lasera), gdyż może to doprowadzić do ich zniszczenia.

Przed wykonywaniem jakichkolwiek pomiarów natężenia światła laser He/Ne musi być włączony na około 60 minut wcześniej, aby ustabilizować jego emisję.

Rys. 4. Zestaw do sprawdzania prawa Malusa

1. Włączyć miernik uniwersalny i ustawić na nim zakres 2 mA prądu stałego.
2. Odczytać natężenie prądu i_0 pochodzące od światła spoza lasera.
3. Ustawić kąt 0° na skali analizatora i skierować wiązkę laserową na fotokomórkę w taki sposób, aby miernik wskazywał maksymalną wartość natężenia prądu (powyżej 200 μA). **Nie dotykać lasera ani zasilającego go przewodu do zakończenia pomiarów!**

4. Dla kątów ustawienia analizatora w zakresie od $+90^\circ$ do -90° odczytywać wartość prądu fotokomórki co 5° .
5. Wyniki zapisać w poniższej tabeli

No	$i_0 [\mu A]$	$\alpha [\text{deg}]$	$i [\mu A]$	$(i - i_0) [\mu A]$	$\frac{i - i_0}{i_{\max} - i_0} [\mu A]$	α_{peak}	$\varphi = \alpha - \alpha_{\text{peak}} [\text{deg}]$	$\cos^2 \varphi$
1		-90						
2		-85						
3		-80						
4		-75						
...		...						
...		...						
...		...						
		90						

6. Opracowanie wyników pomiarów

1. Przedstawić zależność $(i - i_0)$ od kąta α jak na Rys. 2.
2. Określić płaszczyznę polaryzacji wiązki laserowej α_0 jako kąt odpowiadający maximum natężenia światła przechodzącego przez analizator i wartości prądu $(i_{\max} - i_0)$.
3. Wyliczyć kąt obrotu analizatora jako $\varphi = \alpha - \alpha_p$.
4. Przedstawić zależność znormalizowanej intensywności światła przechodzącego przez analizator jako $\frac{i - i_0}{i_{\max} - i_0}$ od $\cos^2 \varphi$ jak na Rys. 3.
5. Przeanalizować zależność przedstawioną na Rys. 3 pod kątem sprawdzenia prawa Malusa.
6. Stosując metodę najmniejszych kwadratów dla prostej $y = ax + b$ wyliczyć nachylenie prostej a , dla $y = \frac{i - i_0}{i_{\max} - i_0}$ i $x = \cos^2 \varphi$.
7. Oblicz niepewność pomiarową dla nachylenia a prostej.
8. Zapisz wartość a z uwzględnieniem niepewności pomiarowej.
9. Oblicz błąd względny wartości a jako $\frac{\delta_a}{a} \cdot 100\%$
10. Oblicz różnicę między $a = 1$ a wartością otrzymaną z pomiarów w postaci $\frac{|1 - a|}{a} \cdot 100\%$

7. Literatura

1. S. Szczeniowski, Fizyka doświadczalna cz. 4, PWN 1982
2. D. Halliday, R. Resnick; Fizyka dla studentów nauk przyrodniczych i technicznych, t.II Warszawa PWN 1998
3. Catalogue PHYWE LEP www.phywe.de

4. II Pracownia Fizyczna, Świczenia laboratoryjne z fizyki dla zaawansowanych, red. F. Kaczmarek, Qyd. PWN Warszawa – Poznań 1976
5. H. Szydłowski, Pracownia fizyczna, PWN, 1994
6. A. Zawadzki, H. Hofmokl, Laboratorium fizyczne, PWN, 1968
7. J. Lech Opracowanie wyników pomiarów w laboratorium podstaw fizyki, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Wydział Inżynierii Procesowej, Materiałowej i Fizyki Stosowanej, Częstochowa 2005
8. Raymond A. Serway, Clement J. Moses, Curt A. Moyer, Modern Physics Third Edition, Australia • Canada • Mexico • Singapore • Spain -United Kingdom • United States

Zasada sporządzania wykresów

Prawidłowe opracowanie wyników pomiarów wymaga wykonania odpowiedniego wykresu. Podczas robienia wykresu należy kierować się następującymi zasadami:

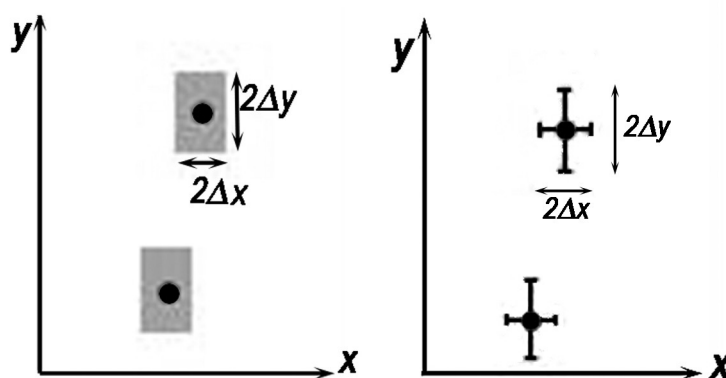
1. Wykres wykonuje się na papierze milimetrowym. Na układzie współrzędnych definiujemy liniowe osie liczbowe w przedziałach zgodnych z przedziałami zmienności wartości X i Y ; oznacza to, że na każdej z osi odkładamy tylko taki zakres zmian mierzonej wielkości fizycznej, w którym zostały wykonane pomiary. Nie ma zatem obowiązku odkładania na osiach punktów zerowych, gdy nie było w ich okolicy punktów pomiarowych (chyba, że w dalszej analizie konieczne będzie odczytanie wartości Y dla $X=0$). Skalę na osiach układu nanosimy zazwyczaj w postaci równooddalonych liczb. Ich wybór i gęstość na osi musi zapewniać jak największą prostotę i wygodę korzystania z nich.

Na osiach wykresu muszą być umieszczone odkładane wielkości fizyczne i ich jednostki lub wymiary.

2. Punkty nanosimy na wykres tak, by były wyraźnie widoczne, zaznaczamy je kółkami, trójkątami, kwadracikami itp. Na rysunku należy zaznaczyć również niepewności pomiarowe w postaci prostokątów lub odcinków.

Graficzne przedstawienie niepewności systematycznej:

Załóżmy, że wartości x i y otrzymane z pomiarów są obarczone odpowiednio niepewnościami Δx i Δy . Oznacza to, że rzeczywiste wartości tych wielkości mieszczą się w przedziałach od $x-\Delta x$ do $x+\Delta x$ oraz od $y-\Delta y$ do $y+\Delta y$. Na wykresie zależności $Y(X)$ przedziały te wyznaczają wokół punktów (x,y) prostokąty o bokach $2\Delta x$ i $2\Delta y$. Niepewności te można również zaznaczać wokół punktu pomiarowego (x,y) poprzez odcinki o długości $2\Delta x$ i $2\Delta y$ (rys.1)

Rys.1 Zaznaczanie niepewności wokół punktów pomiarowych.

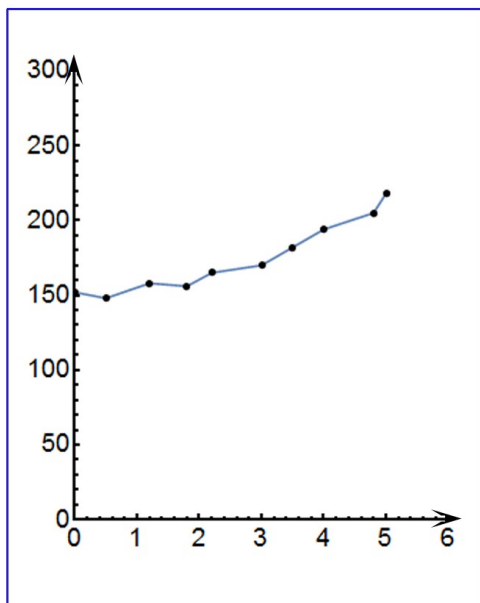
Uwaga: Jeżeli wartość zmiennej X jest dokładnie znana (czyli $\Delta x=0$), to na wykresie zaznaczamy tylko niepewności na osi zmiennej zależnej (na osi y).

3. Rozmiar wykresu nie jest dowolny i nie powinien wynikać z tego, że dysponujemy takim, a nie innym kawałkiem papieru (na rys.2 arkusz papieru milimetrowego zaznaczony jest kolorem niebieskim). Rozmiar powinien być określony przez niepewności

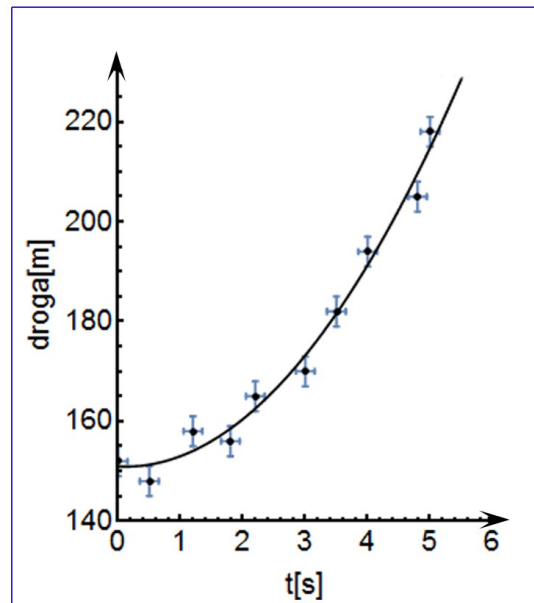
pomiarowe tych wielkości, które odkłada się na osiach. Niepewność ta powinna w wybranej skali być odcinkiem o łatwo zauważalnej, znaczącej długości.

- Następnie prowadzimy odpowiednią krzywą (nie może to być linia łamana!) tak, by przecinała w miarę możliwości punkty pomiarowe, ale nie należy dążyć do tego, aby przechodziła ona przez wszystkie punkty, ponieważ każdy z nich obarczony jest niepewnością. W przypadku dużych rozrzutów staramy się, by ilość punktów poniżej i powyżej krzywej była zbliżona – w ten sposób uśredniamy graficznie wyniki pomiarów. W przypadku zależności nieliniowych korzystamy z krzywek.
- Każdy rysunek powinien być podpisany. Etykieta wykresu wyjaśnia, co rysunek zawiera, co reprezentują zaznaczone krzywe.
-

PODSUMOWANIE:

zły wykres

dobry wykres

Rys.2